

Համարը 20-179
Տիպը Օրենի
Սկզբնաղբյուրը ՀՀՊՏ 1997.12.31/33
Ընդունող մարմինը ՀՀ Ազգային ժողով
Ստորագրող մարմինը ՀՀ Նախագահ
Վավերացնող մարմինը
Ուժի մեջ մտնելու ամսաթիվը 31.12.1997

Տեսակը Ինկորպորացիա
Կարգավիճակը Ձի գործում
Ընդունման վայրը Երևան
Ընդունման ամսաթիվը 26.12.1997
Ստորագրման ամսաթիվը 30.12.1997
Վավերացման ամսաթիվը
Ուժը կորցնելու ամսաթիվը 01.01.2013

☐ Մանուցում

Սույն օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարող 27.10.10 ՀՕ-161-Ն օրենքի ժամանակավոր անաւթատունակության նպաստներին վերաբերող դրույթները տարածվում են սույն օրենքի ուժի մեջ մտնելուց հետո ծագած ժամանակավոր անաւթատունակության դեպքերի վրա:

+ Կապեր այլ փաստաթղթերի հետ

+ Փոփոխողներ և ինկորպորացիաներ

ՀՀ ՕՐԵՆՔԸ ՊԱՐՏԱԴԻՐ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ՎՃԱՐՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

Օ Ր Ե Ն Ք Ը

Ընդունված է Ազգային ժողովի կողմից
26 դեկտեմբերի 1997 թ.

ՊԱՐՏԱԴԻՐ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ՎՃԱՐՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ
(Վերնագրերը փոփ. 24.10.07 ՀՕ-245-Ն)

Սույն օրենքը սահմանում է Հայաստանի Հանրապետությունում պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարների (այսուհետ՝ նաև սոցիալական վճարներ) հասկացությունը, հավաքման իրավական, ֆինանսական և կազմակերպական հիմունքները, դրույթաչափերն ու վճարման կարգը:

(Նախաբանը փոփ., լրաց. 24.10.07 ՀՕ-245-Ն)

Գ Լ ՈՒ Խ Ի

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒԹՅՆԵՐ

Հոդված 1. Սույն օրենքով սահմանված հիմնական հասկացությունները

Սույն օրենքով սահմանված հիմնական հասկացություններն ունեն հետևյալ իմաստը՝

Ապահովադիր՝ սույն օրենքով սահմանված կարգով ու չափերով սոցիալական վճարումներ կատարող և Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե փոխանցող (վճարող) իրավաբանական և ֆիզիկական անձ, պետական և համայնֆային ենթակայության հիմնարկ:

Ազառ՝ սույն օրենքով սահմանված ժամկետներում ապահովադիրների չվճարած սոցիալական վճարների գումար:

Գործատու՝ բաղադրարկային հարաբերությունների ցանկացած սուբյեկտ, որն իր գործունեության իրականացման կամ ապահովման համար իրավունք ունի օրենքով չարգելված աշխատանք առաջարկելու ֆիզիկական անձանց, այդ նպատակով պայմանագրեր կնքելու միջոցով նրանց ներգրավելու որոշակի աշխատանքների կատարման (ծառայությունների մատուցման)՝ փաստացի օգտագործելով ֆիզիկական անձանց աշխատանքը (ծառայությունները):

Լիազորված (լիազոր) մարմին՝ «Հարկային ծառայության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված հարկային մարմին:

(1-ին հոդվածը փոփ. 11.12.02 ՀՕ-476-Ն, 14.12.04 ՀՕ-183-Ն, 11.11.05 ՀՕ-213-Ն, 24.10.07 ՀՕ-245-Ն)

Հոդված 2. Սոցիալական վճարների մասին օրենսդրությունը

1. Սոցիալական վճարումների կատարումը կարգավորվում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ, սույն օրենքով և Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրական այլ ակտերով:

2. Եթե Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով սահմանված են այլ նորմեր, քան նախատեսված են սույն օրենքով, ապա կիրառվում են միջազգային պայմանագրերի նորմերը:

Գ Լ ՈՒ Խ II

ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՎՃԱՐՆԵՐԻ ՀԱՍԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆԸ, ԿԱՏԱՐՈՂՆԵՐԸ ԵՎ ՕԲՅԵԿՏՆԵՐԸ

Հոդված 3. Սոցիալական վճարների հասկացությունը եվ կատարողները

1. Սոցիալական վճարներն ապահովադիրների կողմից պարտավոր կարգով Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե վճարվող միջոցներ են:

2. Սոցիալական վճարումները կատարվում են հայկական դրամով:

3. Հայաստանի Հանրապետությունում իրավաբանական անձինք (այդ թվում՝ օտարերկրյա իրավաբանական անձի հիմնարկը, օտարերկրյա իրավաբանական անձի մասնաճյուղը կամ ներկայացուցչությունը), պետական և համայնային ենթակայության հիմնարկները, օտարերկրյա պետությունների դիվանագիտական ներկայացուցչությունները և հյուպատոսական հիմնարկներն ու միջազգային միջպետական (միջկառավարական) կազմակերպությունները, ֆիզիկական անձինք՝ իրենց հետ աշխատանքային հարաբերությունների մեջ գտնվող Հայաստանի Հանրապետության ֆալաֆեցիների, օտարերկրյա ֆալաֆեցիների և ֆալաֆեցիություն չունեցող անձանց համար, ինչպես նաև վարձու աշխատողները պարտավոր են կատարել սոցիալական վճարումներ՝ սույն օրենքով սահմանված կարգով:

4. Սոցիալական վճարումներ են կատարում՝

ա) գործատուները.

բ) վարձու աշխատողները.

գ) անհատ ձեռնարկատերերը (ձեռներեցիները) և նոտարները (այսուհետ՝ անհատ ձեռնարկատերեր):

դ) **(«դ» ենթ. ուժը կորցրել է 11.12.02 ՀՕ-476-Ն)**

ե) **(«ե» ենթ. ուժը կորցրել է 11.12.02 ՀՕ-476-Ն)**

5. Հայաստանի Հանրապետությունում ձեռնարկատիրական և այլ գործունեություն իրականացնող օտարերկրյա ֆալաֆեցիներն ու ֆալաֆեցիություն չունեցող անձինք, ինչպես նաև նրանց վարձու աշխատանքն օգտագործող գործատուները սոցիալական վճարումներ են կատարում ընդհանուր հիմունքներով՝ սույն օրենքով սահմանված կարգով:

6. Գործատուների համար սահմանված ժամկետներում աշխատավարձի և դրան հավասարեցված եկամուտների 3 տոկոսի չափով ինքնուրույնաբար սոցիալական վճարներ են կատարում վարձու աշխատողները, եթե օրենքներով և Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով սոցիալական վճարները հաշվարկելու և Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե փոխանցելու պարտավորությունը դրված է նրանց վրա:

Այս դեպքում վարձու աշխատողների վճարած սոցիալական վճարները համարվում են նաև իրենց հաշվարկած սոցիալական վճարներ, որոնք կարող են հետմղվել սույն օրենքի 6-րդ հոդվածի 4-րդ մասով նախատեսված տեղեկությունները գործատուից ստանալուց հետո:

(3-րդ հոդվածը լրաց. 06.07.00 ՀՕ-74, փոփ. 26.12.00 ՀՕ-132, 11.12.02 ՀՕ-476-Ն, 14.12.04 ՀՕ-183-Ն, 11.11.05 ՀՕ-213-Ն, փոփ., իմբ. 24.10.07 ՀՕ-245-Ն, լրաց., իմբ. 27.10.10 ՀՕ-161-Ն, լրաց. 08.12.10 ՀՕ-182-Ն)

Հոդված 4. Սոցիալական վճարների հաշվարկման օբյեկտները

1. Սոցիալական վճարների հաշվարկման օբյեկտներն են՝

ա) գործատուների կողմից աշխատանքի վարձատրությանն ուղղվող միջոցները և դրան հավասարեցված եկամուտները.

բ) վարձու աշխատանք կատարող ֆիզիկական անձանց աշխատավարձն ու դրան հավասարեցված եկամուտները.

գ) անհատ ձեռնարկատերերի (ձեռներեցիների) տարեկան համախառն եկամուտները, որոնցից նախապես նվազեցվում են «Եկամտահարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված եկամտի առանձին տեսակների ստացման հետ կապված ծախսերի և նվազեցվող եկամուտների գումարը՝ առանց հաշվի առնելու անձնական նվազեցումները:

դ) **(«դ» ենթակետն ուժը կորցրել է 11.12.02 ՀՕ-476-Ն)**

2. Աշխատանքի վարձատրությունն ուղղվող միջոցների և դրանց հավասարեցված եկամուտների (այդ թվում՝ ֆալաֆեցիաիրավական պայմանագրերի շրջանակներում կատարվող աշխատանքներից, մատուցվող ծառայություններից ստացվող եկամուտների) ցանկը սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը:

(4-րդ հոդվածը լրաց., փոփ. 06.07.00 ՀՕ-74, 26.12.00 ՀՕ-132, 11.12.02 ՀՕ-476-Ն, 14.12.04 ՀՕ-183-Ն)

Գ Լ ՈՒ Խ III

ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՎՃԱՐՆԵՐԻ ԴՐՈՒԹՔԱԶԱՓԵՐԸ, ՀԱՇՎԱՐԿՄԱՆ ԵՎ ՎՃԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳԸ

Հոդված 5. Սոցիալական վնասների դրույթաչափերը

1. Գործատուները յուրաքանչյուր վարձու աշխատողի համար սոցիալական վնասները կատարում են հետևյալ չափերով.

Սոցիալական վնասի հաշվարկման օբյեկտի ամսական չափը	Սոցիալական վնասի չափը
մինչև 20,000 դրամ	7,000 դրամ
20,000-ից մինչև 100,000 դրամ	7,000 դրամ գումարած 20,000 դրամը գերազանցող գումարի 15 տոկոսը
100,000 դրամից ավելի	19,000 դրամ գումարած 100,000 դրամը գերազանցող գումարի 5 տոկոսը

Ընդ որում, սոցիալական վնասները հաշվարկում է յուրաքանչյուր գործատու, առանց հաշի առնելու այլ գործատուի (գործատուների) կողմից վարձու աշխատողի համար կատարված պարտադիր սոցիալական ապահովության վնասները:

2. Վարձու աշխատողները սոցիալական վնասումները կատարում են հետևյալ դրույթաչափերով`

Աշխատավարձի և դրան հավասարեցված եկամուտների ամսական չափը	Սոցիալական վնասի չափը
մինչև 2.000.000 դրամ	3 տոկոս
2.000.000 դրամից ավելի	60.000 դրամ գումարած 2.000.000 դրամը գերազանցող գումարի 8 տոկոսը

Վարձու աշխատողների աշխատավարձից և դրան հավասարեցված եկամուտներից պարտադիր սոցիալական ապահովության վնասները հաշվարկում, պահում և Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե են փոխանցում նրանց գործատուները:

3.(3-րդ կետն ուժը կորցրել է 26.12.00 ՀՕ-132)

4.(4-րդ կետն ուժը կորցրել է 11.12.02 ՀՕ-476-Ն)

5. Բացառությամբ հարկային օրենսդրությամբ սահմանված ԱԱՀ վնասող չհամարվողների և եկամտահարկի փոխարինող հաստատագրված վնաս վնասողների, անհատ ձեռնարկատերերը (ձեռներեցները) սոցիալական վնասումներ կատարում են հետևյալ դրույթաչափերով.

Սոցիալական վնասի հաշվարկման օբյեկտի տարեկան չափը	Սոցիալական վնասի չափը
մինչև 1,200,000 դրամ	15 տոկոս, բայց ոչ պակաս 60 հազար դրամից
1,200,000 դրամից ավելի	180,000 դրամ գումարած 1,200,000 դրամը գերազանցող գումարի 5 տոկոսը

ԱԱՀ վնասող չհամարվող և հաստատագրված վնաս վնասող հանդիսացող անհատ ձեռնարկատերերը (ձեռներեցները) սոցիալական վնասումները կատարում են սոցիալական վնասի հաշվարկման օբյեկտի տարեկան չափի նկատմամբ 3 տոկոս դրույթաչափով, բայց ոչ պակաս 60 հազար դրամից:

Անհատ ձեռնարկատերերը (ձեռներեցները) պարտավոր են յուրաքանչյուր ամսվա համար վնասել նվազագույն սոցիալական վնաս` 5000 դրամ, մինչև հաջորդ ամսվա 15-ը: Վարձու աշխատանք օգտագործող անհատ ձեռնարկատերերը (ձեռներեցները) սոցիալական վնասներ են կատարում նաև վարձու աշխատողների համար` գործատուների և վարձու աշխատողների համար սահմանված դրույթաչափերով:

Պետական գրանցման վիճակի վրա ժամանակավոր լիազորված մարմինն հանձնաժողով և այլ ժամանակահատվածում ձեռնարկատիրական

գործունեություն չիրականացրած անհատ ձեռնարկատերը (ձեռներեցը) սույն մասով սահմանված չափով նվազագույն սոցիալական վճարներ չի կատարում՝ վկայականը հանձնելու և հաջորդող ամսվանից մինչև վկայականը հետ ստանալու ամիսն ընկած ժամանակահատվածի համար:

6. Բնակիչային ձևով ստացված եկամուտները սոցիալական վճարների օբյեկտում հաշվի են առնվում պետական հաստատագրված (կարգավորվող), իսկ դրանց բացակայության դեպքում՝ ազատ (ուկայական) գներով՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության սահմանած կարգով:

Արտարժույթով ստացված եկամուտները սոցիալական վճարների օբյեկտի հաշվարկման համար վերահաշվարկվում են Հայաստանի Հանրապետության դրամով՝ էլեկտրոնային հարցման օրը Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի հրապարակած՝ արժույթային օուկաներում ձևավորված միջին փոխարժեքից:

7. Սույն օրենքով սահմանված սոցիալական վճարները հաշվարկելու, դրանց պահումները կատարելու և Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե փոխանցելու (վճարելու) պարտականությունները դրվում են ապահովադիրների վրա:

(5-րդ հոդվածը փոփ. 14.12.98 ՀՕ-266, 06.07.00 ՀՕ-74, 26.12.00 ՀՕ-132, 02.04.02 ՀՕ-319, 11.12.02 ՀՕ-476-Ն, 14.12.04 ՀՕ-183-Ն, 11.11.05 ՀՕ-213-Ն, 09.04.07 ՀՕ-155-Ն, 24.10.07 ՀՕ-245-Ն, փոփ., լրաց. 21.08.08 ՀՕ-150-Ն, խմբ. 29.11.11 ՀՕ-303-Ն)

Հոդված 6. Սոցիալական վճարների հաշվարկման և վճարման կարգը

1. Գործատուները յուրաքանչյուր ամիս հաշվարկում են սոցիալական վճարներ, դրանց հաշվին Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով և չափերով հաշվարկում ու վճարում են վարձու աշխատողի մասիվան դեպքում արվող քաղման նպաստը և ժամանակավոր անաշխատունակության նպաստները (բացառությամբ օրենսդրությամբ սահմանված՝ ժամանակավոր անաշխատունակության առաջին երեք օրվա համար գործատուի միջոցների հաշվին վճարվող գումարների)՝ մնացած գումարները փոխանցելով պետական բյուջե մինչև հաջորդ ամսվա 20-ը (ներառյալ): Ցուրբախնչյուր ամսում փաստացի վճարված նպաստների գումարների չափով պակասեցումը (բայց ոչ ավելի, քան տվյալ ամսվա համար հաշվարկված սոցիալական վճարների գումարը) գործատուն կատարում է հաջորդ ամսվա 20-ին:

Աշխատանքի վարձատրությանն ուղղվող միջոցների և ֆալաֆաջիաիրավական պայմանագրերի Երջանակներում եկամուտների գծով առ 2003 թվականի ապրիլի 1-ը պարտերը տվյալ ամսում վճարելու դեպքում գործատուները դրանց գծով հաշվարկված սոցիալական վճարները (հաշվարկային պարտերը) վճարում են մինչև հաջորդ ամսվա 20-ը (ներառյալ):

2. (2-րդ մասն ուժը կորցրել է 11.12.02 ՀՕ-476-Ն)

3. Անհատ ձեռնարկատերերը (ձեռներեցները) տարվա համար հաշվարկված սոցիալական վճարների և սույն օրենքի 5-րդ հոդվածի 5-րդ կետի երկրորդ մասով նախատեսված սոցիալական վճարների տարբերությունը Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե են փոխանցում (վճարում) հաջորդ տարվա մայիսի 1-ից ոչ ուժ:

Անհատ ձեռնարկատերը (ձեռներեցը), յուրաքանչյուր տարվա արդյունքներով՝ մինչև օրացուցային տարվան հաջորդող ապրիլի 15-ը, լիազորված մարմին է ներկայացնում (մասնավորապես էլեկտրոնային եղանակով կամ փոստով)՝ «Հարկերի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով և պայմաններով, կամ հանձնում ըստ պատկանելության) տարեկան եկամուտների մասին հայտարարագիր:

Մինչև հաշվետու տարին ավարտվելը գործունեությունը (եկամուտի աղբյուրի) դադարեցնելու և Հայաստանի Հանրապետությունից մեկնելու դեպքում անհատ ձեռնարկատերը պարտավոր է տարեկան եկամուտների մասին հայտարարագիրը ներկայացնել և պետական գրանցման վկայականը ժամանակավոր հանձնել լիազոր մարմին ոչ ուժ, քան մեկնելուց մեկ ամիս առաջ: Հայտարարագրով հաշվարկված սոցիալական վճարի գումարը վճարվում է Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե՝ վճարման վերջնահաշվարկը կատարելուց հետո՝ 5-օրյա ժամկետում:

4. Գործատուները հաշվետու եռամսյակի համար լիազորված մարմին են ներկայացնում օրենսդրությամբ սահմանված ձևով սոցիալական վճարների եռամսյակային հաշվետվություն (ամսական կտրվածքով)՝ մինչև այդ եռամսյակին հաջորդող առաջին ամսվա 20-ը (ներառյալ): **(Նախադասությունն ուժը կորցրել է 08.12.10 ՀՕ-182-Ն)** Սոցիալական վճարի հաշվետվությունները լիազորված մարմին ներկայացվում են էլեկտրոնային եղանակով կամ ուղարկվում են փոստով՝ «Հարկերի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով և պայմաններով, կամ հանձնվում են ըստ պատկանելության: «Հարկերի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 15.1-րդ հոդվածով սահմանված եղանակով և ժամկետներում հաշվետվությունը (հայտարարագիրը) հարկային մարմին չներկայացնելու դեպքում կիրառելի են Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության օրենսգրքով, «Հարկերի մասին» օրենքի 24-րդ հոդվածով և սույն հոդվածի 6-րդ մասի երրորդ պարբերությամբ սահմանված դրույթները:

Եթե օրենքներով և Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով սոցիալական վճարները հաշվարկելու և Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե փոխանցելու պարտավորությունը դրված է վարձու աշխատողների վրա, ապա գործատուն պարտավոր է մինչև եռամսյակին հաջորդող ամսվա 20-ը (ներառյալ) լիազորված մարմին տեղեկություններ հայտնել վարձու աշխատողների, նրանց վճարվող աշխատանքի վարձատրությանն ուղղված միջոցների և դրանց հավասարեցված եկամուտների մասին: Այդ պահանջը խախտելու համար գործատուն վճարում է տուգանք՝ լիազորված մարմին չներկայացրած յուրաքանչյուր տեղեկության համար 25.000 դրամի չափով: Լիազոր մարմին ներկայացրած տեղեկության մեջ հետագայում սխալներ հայտնաբերելու դեպքում գործատուն լիազոր մարմին կարող է ներկայացնել հավանական տեղեկություն:

4¹. Գործատուները և անհատ ձեռնարկատերերը նախորդ հաշվետու ժամանակաշրջանների համար ներկայացված հաշվետվություններում (հայտարարագրերում) սխալներն ինֆորմալ չհայտնաբերելու դեպքում կարող են լիազորված մարմին ներկայացնել հավանական հաշվետվություններ (հայտարարագրեր), որոնց հիման վրա կատարվում է այդ ժամանակաշրջանների համար սոցիալական վճարների պարտավորությունների վերահաշվարկ, եթե հավանական հաշվետվությունները (հայտարարագրերը) չեն վերաբերում լիազոր մարմնի կողմից ստուգվող կամ ստուգված ժամանակաշրջաններին:

5. Սոցիալական վճարումների կատարումը սահմանված ժամկետներից ուժացնելու օրվանից մինչև 365-րդ օրը ժամկետաց յուրաքանչյուր օրը համար առաձեռնարկ հանձնում է առավելագույնը Ո 15 տոկոսի արժեքով: Վերականգնողական արժեքը հետագայում է նաև ստուգման

Երգա սահմար ապահովագրության գանձադուր է սույն ապահովումը օգտագործելու համար չափազանց զարգացած առաջին աստիճանի հայտնաբերված (պակաս ցույց տրված) սոցիալական վնասումների, սոցիալական վնասների նվազեցված հաշվարկման օբյեկտի նկատմամբ հաշվարկված սոցիալական վնասների գումարների գծով՝ դրանց վնասման ժամկետից անցած ամբողջ ժամանակաշրջանի համար, բայց ոչ ավելի, քան 365 օրվա համար:

Սույն օրենքի խթանումները հայտնաբերելու դեպքում սոցիալական վնասների գծով պարտավորությունները չեն կարող առաջանալ, եթե տվյալ խթանումը հայտնաբերվել է այն կատարելու տարվան հաջորդող երեք տարի հետո: Սույն մասով սահմանված վաղեմության ժամկետի ընթացքը կասեցվում է, եթե ապահովագրի, դրա պատճենատար անձանց բացակայության կամ խոչընդոտող այլ գործողությունների հետևանքով ստուգման կամ այլ կերպ սոցիալական վնասի գծով պարտավորությունների հաշվարկման լիազոր մարմնի փորձը ձախողվել է՝ ձախողման փաստը լիազոր մարմնի համապատասխան պատճենատար անձի կողմից արձանագրելու պահից: Սույն մասով նախատեսված կասեցման հիմքերի դադարումից հետո վաղեմության ժամկետի ընթացքը շարունակվում է, եթե լիազոր մարմինը կամ դրա համապատասխան պատճենատար անձը գիտեր կամ կարող էր իմանալ կասեցման հիմքերի դադարման մասին:

Սոցիալական վնասների վնասումը ուժեղացելու դեպքում լիազոր մարմինը, բացառությամբ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության սահմանած դեպքերի, սոցիալական վնասի վնասման համար սահմանված ժամկետից 183 օրվա ընթացքում սահմանված կարգով ապահովագրի անվնասունակ ֆանաչելու հայցով դիմում է դատարան: Հնդ դրում, այդ հայցից լիազոր մարմինը չի կարող հրաժարվել, քանի դեռ սոցիալական վնասների գծով պարտավորություններն ամբողջությամբ մարված չեն:

6. Սոցիալական վնասների օբյեկտը թափանցելու կամ այն պակաս ցույց տալու դեպքում ապահովագրից սույն օրենքով սահմանված կարգով գանձվում է թափանցած կամ պակաս ցույց տված սոցիալական վնասների օբյեկտի նկատմամբ հաշվարկված (լիազորված մարմնի կողմից) սոցիալական վնասների գումարը, ինչպես նաև սուգանք՝ այդ գումարի 50 տոկոսի չափով, իսկ լիազորված մարմնի կողմից խախտման արձանագրելուց հետո՝ մեկ տարվա ընթացքում, սոցիալական վնասների օբյեկտը կրկին թափանցելու կամ պակաս ցույց տալու դեպքում՝ սոցիալական վնասների ամբողջ գումարի չափով:

Սոցիալական վնասների օբյեկտը թափանցելու կամ պակաս ցույց տալու՝ լիազորված մարմնի ներկայացված սոցիալական վնասների հաշվարկություններում (հայտարարագրերում) սոցիալական վնասների օբյեկտը ցույց չտալու է, պակաս ցույց տալը կամ սոցիալական վնասների օբյեկտներ չառաջանալու մասին կեղծ տվյալներ ներկայացնելը:

Ապահովագրիչների՝ լիազոր մարմնի ներկայացվող հաշվարկությունը (հայտարարագրերը) սույն օրենքով սահմանված ժամկետից 2 ամսից ավելի ուժեղացելու կամ չներկայացնելու դեպքում այդ ժամկետին հաջորդող յուրաքանչյուր 15 օրվա համար ապահովագրից գանձվում է սուգանք (նաև ստուգման ակտով)՝ վնասման ենթակա սոցիալական վնասի ընդհանուր գումարի 5 տոկոսի չափով: Նշված սուգանքների հանրագումարը չպետք է գերազանցի այդ սոցիալական վնասի՝ օրենքով սահմանված վնասման ժամկետին չվնասված գումարը, իսկ 15-օրյա ժամկետը հաշվարկելիս ոչ աշխատանքային օրերը հաշվի են առնվում միայն առաջին սուգանքի հաշվարկման ժամանակ: Նշված սուգանքի հաշվարկումը դադարում է սոցիալական վնասի հաշվարկությունը (հայտարարագրերը) լիազոր մարմնի ներկայացնելու պահից կամ սոցիալական վնասների գծով պետական բյուջեի հետ փոխհարաբերությունների հետադարձումը ուղղված ստուգումը ներառող ստուգման ավարտից:

Սոցիալական վնասների հաշվարկությունները (հայտարարագրերը) սխալ կազմվելու համար ապահովագրիչներից գանձվում է սուգանք՝ այդ խախտումների հետևանքով Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե չմուծված կամ պակաս մուծված սոցիալական վնասի գումարի 10 տոկոսի չափով:

Աշխատողի աշխատանքի ընդունումը Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով գրավոր չձևակերպելու (այսինքն՝ աշխատանքի ընդունման մասին գրավոր հրամանի և (կամ) գրավոր պայմանագրի բացակայության) փաստը Հայաստանի Հանրապետության կառավարության սահմանած կարգով արձանագրելու դեպքում գործատուն տվյալ (արձանագրման) ամսում յուրաքանչյուր չձևակերպված վարձու աշխատողի համար հաշվարկում և վնասում է պարտադիր սոցիալական ապահովության վնաս՝

- ա. 60.000 դրամի չափով, եթե չձևակերպված վարձու աշխատողների թվաքանակը մեկից երեք է,
- բ. 150.000 դրամի չափով, եթե չձևակերպված վարձու աշխատողների թվաքանակը չորսից վեց է,
- գ. 300.000 դրամի չափով, եթե չձևակերպված վարձու աշխատողների թվաքանակը յոթից ինն է,
- դ. 600.000 դրամի չափով, եթե չձևակերպված վարձու աշխատողների թվաքանակը գերազանցում է ինը: **(Նախադասությունն ուժը կորցրել է 08.12.10 ՀՕ-182-Ն)**

7. Ապահովագրիչները, լիազորված մարմին, վերջինիս կողմից համապատասխան ակտ ներկայացնելուց հետո տասնօրյա ժամկետում, վնասում են թափանցած կամ պակաս ցույց տված սոցիալական վնասների օբյեկտի նկատմամբ հաշվարկված սոցիալական վնասների գումարը, ինչպես նաև սույն օրենքով հաշվարկված տույժերը և սուգանքները:

Ստուգման ակտով առաջադրված սոցիալական վնասի գումարների նկատմամբ նշված 10-օրյա ժամկետում սույն հոդվածի 5-րդ մասով սահմանված տույժերը չեն հաշվարկվում: Այդ ժամկետը լրացնելուց հետո ստուգման ակտով առաջադրված սոցիալական վնասի գումարների չվնասման կամ մասնակի վնասման դեպքում սույն հոդվածի 5-րդ մասով սահմանված տույժերի հաշվարկի վերսկսման ժամանակ նշված 10-օրյա ժամկետը հաշվի չի առնվում:

8. Սոցիալական վնասումների կատարումը սահմանված ժամկետներից ուժեղացելու դեպքում լիազորված մարմնին իրավունք ունի սահմանված կարգով դատարան ներկայացնել հայցադիմում՝ ապահովագրի գույքը բռնագանձելու նպատակով:

- (պարբերությունն ուժը կորցրել է 11.05.11 ՀՕ-156-Ն)**
- (պարբերությունն ուժը կորցրել է 11.05.11 ՀՕ-156-Ն)**
- (պարբերությունն ուժը կորցրել է 11.05.11 ՀՕ-156-Ն)**
- (պարբերությունն ուժը կորցրել է 11.05.11 ՀՕ-156-Ն)**
- (պարբերությունն ուժը կորցրել է 11.05.11 ՀՕ-156-Ն)**

Յուրաքանչյուր տարվա արդյունքներով սոցիալական վնասների պարտավորություններ կուտակած ապահովագրիչների վերաբերյալ տվյալները հրապարակում է լիազորված մարմինը, մինչև տվյալ տարվան հաջորդող տարվա հուլիսի 1-ը՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության սահմանած կարգով:

(պարբերությունը ուժը կորցրել է 16.12.05 ՀՕ-19-Ն)

լիազորված մարմինը՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության սահմանած ձևով և կարգով, ցանկերի տեսքով հրապարակում է տեղեկատվություն՝

1) մինչև տվյալ տարվան հաջորդող տարվա հուլիսի 1-ը՝ յուրաքանչյուր տարվա արդյունքներով սոցիալական վճարների պարտավորություններ կուտակած ապահովագրիչների վերաբերյալ .

2) մինչև յուրաքանչյուր եռամսյակին հաջորդող ամսվա 25-ը՝

ա) 3 մլն դրամ և ավելի պարտադիր սոցիալական ապահովության վճար վճարած ապահովագրիչների և նրանց կողմից ֆինանսական տարվա սկզբից վճարված պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարների մեծության վերաբերյալ,

բ) 100 և ավելի աշխատողների միջին ցուցակային թիվ հայտարարագրած՝ ապահովագիր հանդիսացող առևտրային կազմակերպությունների վերաբերյալ:

9. Սոցիալական վճարումների կատարման և սոցիալական վճարների գծով հաշվարկված տույժերի ու տուգանքների վճարման

արտոնությունները սահմանվում են օրենքով:

10. Սույն հոդվածով սահմանված հայտարարագրերի, հաշվետվությունների և տեղեկությունների ձևը ու լրացման կարգը հաստատում է լիազոր մարմինը՝ համաձայնեցված Հայաստանի Հանրապետության ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարության, Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության, Հայաստանի Հանրապետության առևտրի և տնտեսական զարգացման նախարարության հետ:

(6-րդ հոդվածը փոփ. 14.12.98 ՀՕ-266, 06.07.00 ՀՕ-74, 26.12.00 ՀՕ-132, 02.04.02 ՀՕ-319, 11.12.02 ՀՕ-476-Ն, 26.12.02 ՀՕ-503-Ն, 26.12.02 ՀՕ-499-Ն, 14.12.04 ՀՕ-183-Ն, 11.11.05 ՀՕ-213-Ն, 16.12.05 ՀՕ-19-Ն, 24.10.07 ՀՕ-245-Ն, խմբ. 21.08.08 ՀՕ-150-Ն, լրաց., խմբ. 27.10.09 ՀՕ-195-Ն, խմբ. 27.10.10 ՀՕ-161-Ն, լրաց., խմբ., փոփ. 08.12.10 ՀՕ-182-Ն, լրաց. 08.12.10 ՀՕ-199-Ն, փոփ. 11.05.11 ՀՕ-156-Ն, փոփ., խմբ. 29.11.11 ՀՕ-303-Ն)

Հոդված 6.1. Սոցիալական վճարների պարտավորությունների հաշվառումը

1. Սոցիալական վճարների պարտավորությունների հաշվառման համար լիազոր մարմնում բացվում են անձնական հաշվի բարտեր:

Անձնական հաշվի բարտի ձևը և վարման կարգը սահմանում է լիազոր մարմինը:

2. Սոցիալական վճարների պարտավորությունները և դրանց մարումները (վճարումը, հաշվանցումը), ինչպես նաև սոցիալական վճարների պարտավորություններից ավելի վճարված գումարները հաշվառվում են դրամով (առանց լուսանների): Լիազոր մարմին ներկայացվող հայտարարագրերում, հաշվետվություններում, տեղեկություններում և այլ փաստաթղթերում, ինչպես նաև հարկային մարմնի կողմից սրվող տեղեկանքներում և այլ փաստաթղթերում սոցիալական վճարների պարտավորությունների և հաշվանցվող գումարների հաշվառման համար որպես չափման միավոր ընդունվում է դրամը (առանց լուսանների): Ապահովագրի լուծարման դեպքում սոցիալական վճարների մինչև հարյուր դրամ ընդհանուր պարտավորությունները և գերավճարներն անտեսվում են:

3. Սոցիալական վճարների պարտավորությունները (այդ թվում՝ անհատ ձեռնարկատերերի նվազագույն ամսական գումարները) հաշվառվում են օրենքով սահմանված վճարման վերջնաժամկետով (այսինքն՝ տվյալ սոցիալական վճարի պարտավորության վճարման համար օրենքով սահմանված ամսաթվով)՝ անկախ հայտարարագրերի (հաշվետվությունների) ներկայացման ամսաթվից:

4. Որևէ հաշվետու ժամանակաբաժան (ամիս, եռամսյակ, տարի) սկսվում է տվյալ հաշվետու ժամանակաբաժանի առաջին ամսվա 1-ից (նոր ստեղծված ապահովագրի համար՝ պետական գրանցման պահից) և ավարտվում է տվյալ հաշվետու ժամանակաբաժանի վերջին ամսվա վերջին օրով: Լիազոր մարմին հայտարարագրերը (հաշվետվությունները) ներկայացվում են հաշվետու ժամանակաբաժանի ավարտից հետո (բացառությամբ ապահովագրի լուծարման կամ ֆիզիկական անձի՝ Հայաստանի Հանրապետությունից մեկնելու դեպքերի): Հաշվետու ժամանակաբաժանի ավարտից հետո մինչև այդ հաշվետու ժամանակաբաժանի հայտարարագրերի (հաշվետվությունների) ներկայացման համար օրենքով սահմանված ժամկետների վերջին օրը ներկայացված մեկից ավելի հայտարարագրերից (հաշվետվություններից) առաջինը համարվում է հաշվետու ժամանակաբաժանի համար ներկայացված հայտարարագրի (հաշվետվություն), իսկ մյուսները՝ հեռավոր հայտարարագրի (հաշվետվություն):

5. Ապահովագրի լուծարման դեպքում մինչև հաշվետու ժամանակաբաժանների ավարտը լիազոր մարմին ներկայացված միջանկյալ և լուծարային հայտարարագրերը (հաշվետվությունները) համարվում են հաշվետու ժամանակաբաժանների համար ներկայացված հայտարարագրեր (հաշվետվություններ), եթե այդ հայտարարագրերը (հաշվետվությունները) ներկայացնելուց հետո մինչև հաշվետու ժամանակաբաժանների ավարտը ապահովագիրը որևէ գործարք կամ գործառնություն չի կատարել: Ապահովագրի՝ միջանկյալ և (կամ) լուծարային հայտարարագրերը (հաշվետվությունները) ներկայացնելուց հետո մինչև հաշվետու ժամանակաբաժանների ավարտը որևէ գործարք կամ գործառնություն իրականացնելու դեպքում տվյալ հաշվետու ժամանակաբաժանների համար ներկայացվում են հայտարարագրեր (հաշվետվություններ), որոնք չեն համարվում հեռավոր հայտարարագրեր (հաշվետվություններ):

6. Ֆիզիկական անձի՝ Հայաստանի Հանրապետությունից մեկնելու դեպքում մինչև հաշվետու ժամանակաբաժանների ավարտը լիազոր մարմին ներկայացվող հայտարարագրերը (հաշվետվությունները) համարվում են հաշվետու ժամանակաբաժանների համար ներկայացված հայտարարագրեր (հաշվետվություններ), և հաշվետու ժամանակաբաժանների ավարտից հետո այդ հաշվետու ժամանակաբաժանների համար ներկայացվող հայտարարագրերը (հաշվետվությունները) համարվում են հեռավոր հայտարարագրեր (հաշվետվություններ):

(6.1 հոդվածը լրաց. 08.12.10 ՀՕ-182-Ն)

Հոդված 7. Սոցիալական վճարների ավել վճարված գումարի հաշվանցումը կամ վերադարձը

1. Ապահովագրի սոցիալական վնասների արտաամուրաշնչությունների դիմաց հաշվանցումն, սոցիալական վնասների գեոմիստի հաշվին

հարկային և այլ պարտավորությունների դիմաց հաժմանում կամ վերադարձն իրականացվում է սույն օրենքի բաղկացուցիչ մասը կազմող հավելված 1-ով սահմանված կարգով և ժամկետներում:

2. Հաժմանի ստացման վճարների պարտավորության գումարները չեն կարող նվազեցվել, իսկ հաժմանի գումարները չեն կարող ավելացվել, եթե այդ գումարները վերաբերում են այն հաժմանի ժամանակաշրջանին, որից անցել է 3 տարի: Այդ ժամկետը լրանալուց հետո ստացված վճարների պարտավորության գումարները կամ հաժմանի գումարները փոխարինվում են հաժմանի վճարներով (հայտարարագրեր) չեն կարող ներկայացվել:

(7-րդ հոդվածը փոփ. 14.12.98 ՀՕ-266, փոփ. 26.12.00 ՀՕ-132, 14.12.04 ՀՕ-183-ն, խմբ. 11.10.07 ՀՕ-213-ն, 24.10.07 ՀՕ-245-ն, 26.12.08 ՀՕ-252-ն, փոփ. 08.12.10 ՀՕ-182-ն, լրաց. 29.11.11 ՀՕ-303-ն)

Գ Լ ՈՒ Խ IV

ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՎՃԱՐՆԵՐԻ ԿԱՏԱՐՈՒՄԻ ԱՊԱՀՈՎՈՂ ՄԱՐՄԻՆԸ

Հոդված 8. Սոցիալական վճարների հավաքումը եվ գանձումն ապահովող մարմինը

Սոցիալական վճարների հավաքումը, գանձումը և հսկողությունը, սոցիալական վճարների մասով Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեի մուտքերն ապահովում է լիազորված մարմինը:

(2-րդ մասն ուժը կորցրել է 24.10.07 ՀՕ-245-ն)

(8-րդ հոդվածը փոփ. 02.04.02 ՀՕ-319, 14.12.04 ՀՕ-183-ն, 24.10.07 ՀՕ-245-ն)

Հոդված 9. Լիազորված մարմնի հիմնական իրավասությունը

Սոցիալական վճարների հաժմանի և վճարման նկատմամբ հսկողությունն իրականացնում է լիազորված մարմինը, որն իրավասու է, մասնավորապես՝

ա) գործատուների, վարձու աշխատանք օգտագործող անհատ ձեռնարկատերերի (ձեռներեցիների) մոտ կատարել աշխատանքի վարձատրությանն ուղղվող և դրանց հավասարեցված միջոցների, անհատ ձեռնարկատերերը (ձեռներեցիները) սոցիալական վճարների օբյեկտ հանդիսացող եկամուտների հաժմանի և վճարման փաստաթղթերի, վարձու աշխատողների աշխատանքի ընդունման հրամանների (կարգադրությունների), աշխատանքային պայմանագրերի ստուգում՝ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:

բ) ապահովագրության պահանջել և ստանալ սոցիալական վճարների վերաբերյալ անհրաժեշտ տեղեկություններ պարունակող փաստաթղթեր՝ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:

գ) ստուգվող ապահովագրության պահանջել վերացնելու սույն օրենքի պահանջների խախտումները:

դ) բանկերից, ֆինանսավարկային կազմակերպություններից պահանջել և ստանալ սոցիալական վճարների վերաբերյալ անհրաժեշտ փաստաթղթեր՝ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:

ե) գրանցում ստանալուց հետո՝ 1 ամսվա ընթացքում, լիազորված մարմնում չհաժմանված կամ սահմանված ժամկետներում սոցիալական վճարումներ չկատարող ապահովագրություն (նրանց ղեկավարներին և պաշտոնատար անձանց) ենթարկել պատասխանատվության՝ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:

զ) **(էներգետիկ ուժը կորցրել է 14.12.04 ՀՕ-183-ն)**

(9-րդ հոդվածը փոփ. 14.12.98 ՀՕ-266, 06.07.00 ՀՕ-74, 11.12.02 ՀՕ-476-ն, 14.12.04 ՀՕ-183-ն, 08.12.10 ՀՕ-199-ն)

Գ Լ ՈՒ Խ V

ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐ ԿԱՏԱՐՈՂՆԵՐԻ ՀԱՇՎԱՌՄԱՆ ԿԱՐԳԸ, ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ, ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ (Վերնագիրը փոփ. 11.12.02 ՀՕ-476-ն օրենք)

Հոդված 10. Սոցիալական վճարներ կատարողների հաժմանը

1. Պետական գրանցում ստացած, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի կողմից գրանցված ապահովագրությունները համարվում են հաժմանված՝ լիազորված մարմնում գրանցում ստանալու պահից:

2. Ապահովագրությունը հաժմանում են ըստ պետական գրանցման կամ ըստ լիազոր մարմնում որպես հարկ վճարող հաժմանավետ վայրի:

3. Սույն օրենքի 3-րդ հոդվածի վեցերորդ մասում նշված անձինք, որպես ապահովագիր, հաժմանվում են լիազոր մարմնում:

(10-րդ հոդվածը փոփ. 14.12.98 ՀՕ-266, լրաց. 06.07.00 ՀՕ-74, խմբ. 11.12.02 ՀՕ-476-ն, 11.11.05 ՀՕ-213-ն, 08.12.10 ՀՕ-199-ն)

Հոդված 11. Սոցիալական վճարումներ կատարողների իրավունքները, պարտականությունները և աստատանալու թույլտվությունը

1. Սոցիալական վնասներ կատարողները, Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով իրավունք ունեն՝
 ա) մասնակցել ստուգումներին, ծանոթանալ իրենց գործունեության ստուգման ակտերին և ստանալ դրանց մեկ օրինակը:
 բ) ստուգումների արդյունքների հետ չհամաձայնելու դեպքում, ակտն ստանալուց հետո՝ երեսնօրյա ժամկետում, ներկայացնել գրավոր առարկություններ կամ այն բողոքարկել դատական կարգով:
 գ) բողոքարկել լիազորված մարմնի պատահաբար անձանց ապօրինի գործողությունները:
 դ) լիազորված մարմնից ստանալ պարզաբանումներ՝ սոցիալական վնասների հաշվարկման և կատարման մասին:
 ե) պահանջել և ստանալ կամ հաշվանցել ապագա վնասումների հաշվին ավելի վնասված կամ զանձված սոցիալական վնասների գումարները:

2. Սոցիալական վնասներ կատարողները, Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով, պարտավոր են՝
 ա) հաշվառվել լիազորված մարմնում:
 բ) լիազորված մարմնի ներկայացնել հաշվետվություններ, եկամուտների մասին հայտարարագրեր:
 գ) ներկայացնել արտոնություններից օգտվելու իրավունքը հաստատող համապատասխան փաստաթղթեր:

3. Եթե ստուգման ժամանակ ապահովագիրը չի ներկայացնում սոցիալական վնասների հաշվարկման համար հիմք համարվող փաստաթղթերը (վարձու աշխատողների հետ կապված՝ ապահովագրի տված հրամաններ, վարձու աշխատողների աշխատանքային պայմանագրերի գրանցամատյան՝ աշխատանքային գրավոր պայմանագիր, իսկ պետական մարմիններում և տեղական ինքնակառավարման մարմիններում՝ աշխատանքի ընդունման և աշխատանքից ազատման հրամանագիրք, աշխատանքի վարձատրությանն ուղղված միջոցների և դրանց հավասարեցված վնասումների հաշվարկավարային փաստաթղթեր, ժամանակավոր անաշխատունակության թերթիկներ և այլն) կամ կեղծ տվյալներ է մտցնում այդ փաստաթղթերում, որի հետևանքով անհնար է դառնում սույն օրենքով սահմանված կարգով սոցիալական վնասները հաշվարկելը, ապա սոցիալական վնասների օբյեկտները և սոցիալական վնասները հաշվարկում է լիազոր մարմինը՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության սահմանած կարգով:

4. Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով չգրանցված և արտոնագրային վնաս վնասող չհանդիսացող ֆիզիկական անձանց կողմից ձեռնարկատիրական գործունեությամբ զբաղվելու դեպքում (ապօրինի գործունեություն)՝ զանձվում է տուգանք՝ այդ գործունեության արդյունքում անհատ ձեռնարկատերերի համար սույն օրենքով սահմանված կարգով հաշվարկված տարեկան համախառն եկամուտների 10 տոկոսի չափով (բայց 60000 դրամից, ինչպես նաև յուրաքանչյուր աշխատողի համար 60000 դրամից ոչ պակաս), որն ապօրինի գործունեություն իրականացնողների համար ապօրինի գործունեության մասով վերջնական սոցիալական վնասների պարտավորություն է: Սույն մասով նախատեսված ապօրինի գործունեության իրականացման դեպքում տարեկան համախառն եկամուտները որոշվում են լիազորված մարմնի կողմից՝ կիրառելով սույն հոդվածի երրորդ մասի դրույթները:

Սույն մասով նախատեսված տուգանքը կիրառվում է նաև կազմակերպությունների և անհատ ձեռնարկատերերի կողմից մարդատար-տաֆուլ ավտոմոբիլներով ուղևորավթխադրումների համար «Լիցենզավորման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված սեփնիկական միջոցների համար նախատեսված՝ յուրաքանչյուր լիցենզիայի համապատասխան ներդիրի բացակայության պարագայում ուղևորավթխադրումների դեպքում:

(11-րդ հոդվածը փոփ. 06.07.00 ՀՕ-74, 11.12.02 ՀՕ-476-Ն, 14.12.04 ՀՕ-183-Ն, 11.11.05 ՀՕ-213-Ն, լրաց. 26.12.08 ՀՕ-252-Ն, փոփ., լրաց. 29.11.11 ՀՕ-303-Ն)

Հոդված 12. Լիազորված մարմնի պատահաբար անձանց գործողությունների բողոքարկման կարգը

Լիազոր մարմնի պատահաբար անձանց գործողությունները կարող են բողոքարկվել դատարան կամ 30 օրվա ընթացքում լիազոր մարմնի (վերադատության կարգով): Բողոքները լիազոր մարմնի կողմից քննության են առնվում և դրանց մասին որոշումներ են ընդունվում ոչ ուժ, քան բողոքն ստացվելու օրվանից հետո՝ 30 օրվա ընթացքում: Ընդունված որոշումները կարող են բողոքարկվել դատարան կամ մեկամսյա ժամկետում՝ լիազոր վերադատ մարմնի: Ապահովագիրները և (կամ) նրանց կողմից լիազորված անձինք իրավունք ունեն մասնակցելու բողոքի քննարկմանը:

Լիազոր մարմնի պատահաբար անձանց այն գործողությունների բողոքարկումը, որոնք կապված են վարչական տուգանքի նշանակման հետ, կատարվում է Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության օրենսգրքին համապատասխան:

Լիազոր մարմնի պատահաբար անձանց գործողությունների բողոքարկումը չի դադարեցնում սոցիալական վնասների վնասումը (զանձումը): Բողոքը քննության առնող լիազոր մարմնի (լիազոր վերադատ մարմնի համաձայնությամբ) իրավունք ունի մինչև բողոքի լուծումը դադարեցնելու սոցիալական վնասի զանձումը:

(12-րդ հոդվածը փոփ. 11.12.02 ՀՕ-476-Ն, խմբ. 11.11.05 ՀՕ-213-Ն)

Հոդված 13. Օրենքի կիրառման վերաբերյալ գերատեսչական նորմատիվ ակտերը

Օրենքի կիրառման վերաբերյալ գերատեսչական նորմատիվ ակտերն ընդունում է լիազորված մարմինը՝ համաձայնեցնելով Հայաստանի Հանրապետության ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարության, Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության, Հայաստանի Հանրապետության առևտրի և տնտեսական զարգացման նախարարության հետ:

(13-րդ հոդվածը փոփ. 14.12.98 ՀՕ-266, 14.12.04 ՀՕ-183-Ն)

Հոդված 14. Սույն օրենքի ուժի մեջ մտնելը

Սույն օրենքն ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

Հավելված 1
«Պարտադիր սոցիալական
ապահովագրության վճարների մասին»
Հայաստանի Հանրապետության օրենքի

ՊԱՐՏԱՎՈՐ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ՎՃԱՐՆԵՐԻ ՀԱՇՎԱՆՑՄԱՆ ԵՎ (ԿԱՄ) ՎԵՐԱԴԱՐՁՄԱՆ ԿԱՐԳԸ ՈՒ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԸ

1. Կարգի գործողության ոլորտը

1.1. Սույն կարգով սահմանվում է պետական բյուջե վճարվող սոցիալական վճարների գումարները օրենքով սահմանված դեպքերում ապահովագրի կամ հաշվառման և (կամ) վերադարձի իրավունք ձեռք բերողի՝ պետական բյուջեի հանդեպ հարկային և այլ պարտավորությունների դիմաց հաշվառման և (կամ) վերադարձման կարգը:

1.2. Սույն կարգին համապատասխան հաշվանցվում և (կամ) ապահովագրի վերադարձվում են հարկային մարմինների միջոցով պետական բյուջե հավաքվող՝ սահմանված չափից ավելի վճարված սոցիալական վճարները:

(1-ին բաժինը լրաց. 29.11.11 ՀՕ-303-Ն)

2. Կարգում կիրառվող հասկացությունները

2.1. Սույն կարգում օգտագործված հասկացությունները կիրառվում են հետևյալ իմաստներով՝

հարկային այլ տուգանքներ՝ որևէ հարկատեսակին (կամ հաստատագրված վճարներին) չվերաբերող տուգանքներ («Հարկերի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 26-րդ, 28-րդ, 28.3-րդ, 28.5-րդ և 31-րդ հոդվածներով սահմանված տուգանքներ):

այլ վճարներ՝ «Բնապահպանական և բնօգտագործման վճարների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված բնապահպանական և բնօգտագործման վճարներ, «Ճանապարհային վճարի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված՝ Հայաստանի Հանրապետությունում գրանցված բեռնատար ավտոմեքենաներով ավտոմեքիլային հանապարհներով երթևեկելու համար հանապարհային վճար և «Հանրային ծառայությունների կարգավորման պարտավոր վճարների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգավորման պարտադիր վճարներ:

հարկերին և վճարներին չվերաբերող տուգանքներ՝ «Հսկիչ-դրամադրկային մեքենաների կիրառման մասին», «Հսկիչ-դրամադրկային մեքենաներ կիրառողների գործունեության կասեցման մասին», «Դրամադրկային գործառնությունների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքներով սահմանված տուգանքներ:

այլ պարտավորություններ՝ հարկային, այլ վճարների, պետական տուրքերի, հարկերին և վճարներին չվերաբերող տուգանքների պարտավորություններ:

գերավճար՝

- սահմանված կարգով հաշվարկված սոցիալական վճարների պարտավորության գումարից ավելի վճարված գումար, կամ՝
- պարտավորության բացակայության պայմաններում (ներառյալ՝ օրենքով չնախատեսված դեպքերում)՝ սոցիալական վճարների համապատասխան գանձապետական հաշվին ապահովագրի կամ ապահովագրի անունից այլ անձի կողմից փաստացի փոխանցված (վճարված) գումար, կամ՝

- դատարանի վճի կատարման արդյունքում կամ վերադաս հարկային մարմնի գանգատարկման հանձնաժողովի որոշումների հիման վրա ապահովագրի օգտին (այդ թվում՝ նախկինում կատարված պարտավորության հետ վերադարձին վերաբերող) հաշվեզրված գումար, կամ՝

- հարկային պարտավորությունները կամ հարկերին և վճարներին չվերաբերող տուգանքների պարտավորությունները գերազանցող գումարով հարկային պարտավորություններից կամ հարկերին և վճարներին չվերաբերող տուգանքներից այլապես սոցիալական վճարներին հարկային մարմնի կողմից հաշվանցված գումար (այլ վճարների կամ պետական տուրքերի պարտավորությունները գերազանցող գումարով սոցիալական վճարներին հաշվանցումներ չեն կատարվում):

հաշվանցվող գումար՝ պետական բյուջեի հանդեպ սոցիալական վճարների պարտավորությունից պակասեցվող (դեբետագրվող) գումար, որը արդյունք է՝

- փաստացի վճարման, կամ՝

- հարկային պարտավորություններից կամ հարկերին և վճարներին չվերաբերող տուգանքներից սոցիալական վճարների պարտավորության դիմաց հաշվանցման, կամ՝

- սոցիալական վճարների հաշվետվության (հայտարարագրի) ներկայացման, կամ՝

- դատարանի վճիռն կատարման կամ՝
- վերադառ հարկային մարմնի գտնվող տարածքում հանձնաժողովի որոշման ընդունման.

հաշվանցում՝ ապահովագրի պարտավորության պակասեցում կամ ապահովագրի հանդեպ պարտավորության ձևակերպում (գրանցում): Հնդ որում՝ սոցիալական վճարների պարտավորության պակասեցման դեպքում վերջինս մարվում է հաշվանցվող գումարով, իսկ ապահովագրի հանդեպ սոցիալական վճարների պարտավորության գումարը ձևակերպվելու դեպքում գրանցվում (արձանագրվում) է հաշվանցվող գումարի և ապահովագրի սոցիալական վճարների պարտավորության դրական տարբերության գումարը.

վերադարձ՝ ապահովագրի բանկային հաշվին (ֆիզիկական անձը բանկային հաշիվ չունենալու դեպքում՝ նրա առաջարկած առևտրային բանկի միջոցով՝ անձնագրային տվյալներով) պետական բյուջեից գումարի փոխանցում.

հաշվանցման և (կամ) վերադարձման ներկայացված գումար՝ սոցիալական վճարների գերավճարի հաշվին ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց հաշվանցման և (կամ) վերադարձի համար ապահովագրի դիմումով պահանջված գումար.

ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց հաշվանցման և (կամ) վերադարձման ենթակա գումար՝ հաշվանցման և (կամ) վերադարձման ներկայացված գումարի այն մասը, որը, սույն կարգին համապատասխան, հարկային մարմնի կողմից համարվել է ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց հաշվանցման և (կամ) վերադարձման ենթակա կամ առանց հարկ վճարողի դիմումի այլ պարտավորությունների դիմաց հաշվանցման ենթակա գումար.

գերավճարի մնացորդ՝ սոցիալական վճարների գերավճարի այն մասը, որը, սույն կարգին համապատասխան, ժամանակագրական կարգով մարման արդյունքում մնացորդի արձանագրման (որոշման) օրվա դրությամբ պակասեցված չէ ապահովագրի սոցիալական վճարների և այլ պարտավորությունների հաշվին.

սոցիալական վճարների չհաշվանցվող մնացորդ՝ սոցիալական վճարների դեբետային մնացորդի այն մասը, որը տվյալ օրվա դրությամբ ենթակա չէ ապահովագրի այլ պարտավորության դիմաց հաշվանցման և (կամ) վերադարձման: Սոցիալական վճարների չհաշվանցվող գումարի մեջ ներառվում են՝

- այն գումարները, որոնք ապահովագրի սոցիալական վճարների պարտավորության (այդ թվում՝ նվազագույն գումարների պարտավորության) կատարման արդյունք են,
- այն գումարները, որոնց հաշվանցումը և (կամ) վերադարձը ուսումնասիրություններով կամ ստուգումներով (այդ թվում՝ նախկինում անցկացված) մերժվել է կամ համարվել չհիմնավորված,
- այն գումարները, որոնց հաշվանցման և (կամ) վերադարձի ժամկետի ընթացքը, սույն կարգին համապատասխան, կասեցված է.

սոցիալական վճարների դեբետային մնացորդ՝ տվյալ օրվա դրությամբ սոցիալական վճարների չհաշվանցվող մնացորդի և գերավճարի մնացորդի հանրագումարը:

(2-րդ բաժինը խմբ. 29.11.11 ՀՕ-303-Ն)

3. Սոցիալական վճարների պարտավորությունների և հաշվանցվող գումարների ժամանակագրական կարգով մարումը

3.1. Որևէ օրվա դրությամբ ապահովագրի սոցիալական վճարների պարտավորության գումարը, սոցիալական վճարների դեբետային մնացորդում գերավճարի և չհաշվանցվող մնացորդների մեծությունները որոշվում են պարտավորությունների, հաշվանցվող գումարների ժամանակագրական կարգով մարման միջոցով՝ հետևյալ կանոններով՝

- ավելի վաղ առաջացած սոցիալական վճարների պարտավորությունը մարվում է (մարված է համարվում) ավելի վաղ առաջացած հաշվանցվող գումարների հաշվին, իսկ ավելի վաղ առաջացած հաշվանցվող գումարը մարվում է (մարված է համարվում) ավելի վաղ առաջացած սոցիալական վճարների պարտավորության կամ պետական բյուջեից ավելի վաղ վերադարձված գումարների հաշվին,
- հերթական սոցիալական վճարների պարտավորությունը (կամ հաշվանցվող գումարը) մարվելուց հետո մարվում է դրանից հետո առաջացած պարտավորությունը (հաշվանցվող գումարը),
- որևէ ամսաթվի դրությամբ պարտավորությունները (կամ հաշվանցվող գումարները) մարվելուց հետո կատարվում է հաշվանցվող գումարների (պարտավորությունների) մարում:

3.2. Եթե վճարման վաստադրվելու (անդորրագրում, վճարման հանձնարարականում) ապահովագրի կողմից նշված է, թե գումարը սոցիալական վճարների որ պարտավորության մարմանը պետք է ուղղվի (կատարվել է նպատակային վճարում), ապա սոցիալական վճարների պարտավորությունների և հաշվանցվող գումարների ժամանակագրական կարգով մարումը կատարվում է՝ հաշվի առնելով նպատակային վճարումը:

3.3. Ժամանակագրական կարգի կիրառման ժամանակ, ապահովագրի կողմից պետական բյուջե կատարված վաստացի վճարումների կամ հաշվանցումների հաշվին, եթե ապահովագիրը կոնկրետ չի նշել, թե որ ժամանակաշրջանի և որ պարտավորության մարմանն է այն վերաբերում (նպատակային չէ), կամ հաշվանցումը կատարվում է առանց ապահովագրի դիմումի, առաջնահերթ մարվում են սոցիալական վճարների գծով առկա պարտավորությունները հետևյալ հերթականությամբ՝ սոցիալական վճարների գումարները, տույժերը, սուգանքները:

(3-րդ բաժինը լրաց. 08.12.10 ՀՕ-182-Ն, փոփ., խմբ. 29.11.11 ՀՕ-303-Ն)

4. Տույժերի և սուգանքների հաշվարկն ու վերահաշվարկը

(Վերահաշվարկը խմբ. 29.11.11 ՀՕ-303-Ն)

4.1. Անկախ հաշվանցվող գումարների առկայությունից, սոցիալական վճարների ապառքների նկատմամբ օրենքով սահմանված կարգով և չափերով հաշվարկվում են տույժեր և (կամ) «Պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 6-րդ հոդվածի 6-րդ մասի էրարդը պարբերությունով սահմանված դեպքերում սուգանքներ՝ մինչև գերավճարի մնացորդի հաշվին սույն կարգին համապատասխան ապառքի մարման կամ պարտավորության վաստացի կատարման օրը:

4.2. Հարկային մարմինների միջոցով պետական բյուջե հավաքագրվող հարկային պարտավորություններից կամ հարկերի և վճարների

չվերաբերող սուզանակների պարտավորություններից որևէ մեկի մասով ապահովագրի սոցիալական վնասների պարտավորությունների դիմաց հաշվանցման ենթակա գումարն արձանագրվելու դեպքում սոցիալական վնասների ապահովագրի նկատմամբ, սույն բաժնի 4.1-ին կետին համապատասխան, մինչ այդ հաշվարկված տույժերը և (կամ) սուզանակները վերահաշվարկվում են՝ հաշվի առնելով հաշվանցման ենթակա գումարի առաջացման ամսաթիվը և մեծությունը:

4.3. Հարկային մարմինների միջոցով պետական բյուջե չհավաքվող գումարների (վնասների, մասնաձևի մարմինների միջոցով պետական բյուջե հավաքվող հարկերի, տեղական բյուջե հավաքվող հարկերի և այլն) հաշվին սոցիալական վնասների պարտավորությունների դիմաց հաշվանցում կատարվելու դեպքում սոցիալական վնասների ապահովագրի նկատմամբ, սույն բաժնի 4.1-ին կետին համապատասխան, մինչ այդ հաշվարկված տույժերը և (կամ) սուզանակները չեն վերահաշվարկվում: Սոցիալական վնասների ապահովագրի նկատմամբ տույժերը և (կամ) սուզանակները հաշվարկվում են մինչև փաստացի հաշվանցման (համապատասխան գանձապետական հաշիվ գումարի մուտքագրման) օրը:

4.4. Եթե սոցիալական վնասների գերավնասների կամ գերավնասից տարբերվող գումարների հաշվին այլ պարտավորությունների դիմաց փաստացի հաշվանցված և (կամ) վերադարձված գումարների հաշվանցումը և (կամ) վերադարձը կատարելուց հետո ապահովագրի կողմից ներկայացվել են հետևյալ հաշվարկներ (հաշվետվություններ, հայտարարագրեր), որի արդյունքում փոխվում է փաստացի հաշվանցման և (կամ) վերադարձման օրվա դրությամբ հաշվանցման և (կամ) վերադարձման ենթակա գումարների մեծությունը, ապա հաշվանցման օրվա դրությամբ կատարվում է ապահովագրի այլ պարտավորությունների վերահաշվարկ (հաշվանցված այլ պարտավորության վերականգնում)՝ ավելի հաշվանցված գումարի չափով, իսկ վերադարձի դեպքում վերադարձի օրվա դրությամբ առաջադրվում է սոցիալական վնասների գծով պարտավորություն՝ ավելի վերադարձված գումարի չափով: Այդ դեպքերում սովյալ հեզբրված ապահովագրի մասով օրենքով սահմանված կարգով և չափերով հաշվարկվում (վերահաշվարկվում) են տույժեր (սուզանակներ), ինչպես նաև օրենքով սահմանված կարգով հաշվարկվում (վերահաշվարկվում) են կրկնապատկվող սուզանակները:

4.5. Եթե սոցիալական վնասների գերավնասների հաշվին այլ պարտավորությունների դիմաց փաստացի հաշվանցված և (կամ) վերադարձված գումարների հաշվանցումը և (կամ) վերադարձը ապահովագրի մոտ իրականացված ստուգմամբ (կամ վերստուգմամբ) համարվում են չհիմնավորված, ապա ստուգման արդյունքներով հաշվանցման օրվա դրությամբ կատարվում է ապահովագրի այլ պարտավորությունների վերահաշվարկ (հաշվանցված այլ պարտավորության վերականգնում)՝ ավելի հաշվանցված գումարի չափով, իսկ վերադարձի դեպքում վերադարձի օրվա դրությամբ առաջադրվում է սոցիալական վնասների գծով պարտավորություն՝ ավելի վերադարձված գումարի չափով: Այդ դեպքերում սովյալ հեզբրված ապահովագրի մասով օրենքով սահմանված կարգով և չափերով հաշվարկվում (վերահաշվարկվում) են տույժեր (սուզանակներ), ինչպես նաև օրենքով սահմանված կարգով հաշվարկվում (վերահաշվարկվում) են կրկնապատկվող սուզանակները:

(4-րդ բաժինը լրաց. 08.12.10 ՀՕ-182-Ն, խմբ. 29.11.11 ՀՕ-303-Ն)

5. Ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց հաշվանցման և (կամ) վերադարձման ենթակա գումարի հիմնավորվածությունը

(Վերնագիրը փոփ. 29.11.11 ՀՕ-303-Ն)

5.1. Ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց հաշվանցումը և (կամ) վերադարձը իրականացվում են գերավնասի գումարի մնացորդի այն մասով, որը, օրենքով սահմանված պահանջներին և սույն կարգին համապատասխան, հարկային մարմնի կողմից համարվել է հաշվանցման և (կամ) վերադարձման ենթակա:

5.2. Հաշվանցման և (կամ) վերադարձման ներկայացված գերավնասի գումարը հիմնավորված չէ, եթե այն՝

1) սոցիալական վնասների պարտավորությունների և հաշվանցվող գումարների ժամանակագրական կարգով մարման արդյունքում պետք է համարվի մարված՝ գերավնասի առաջացումից հետո առաջացած՝ օրենքով սահմանված պահանջներին համապատասխան հաշվարկվող սոցիալական վնասների պարտավորությունների հաշվին:

2) սխալ հաշվարկների կամ սահմանված չափից ավելի հաշվանցման (այդ թվում՝ վնասված ապահովագրական նպաստները ավել ցույց տալու) արդյունք է:

3) պարտավորությունների և հաշվանցվող գումարների ժամանակագրական կարգով մարման արդյունքում մարված կհամարվի հետագայում առաջացած՝ օրենքով սահմանված կարգով հաշվարկվող պարտավորությունների հաշվին:

4) ենթակա է հաշվանցման հետագա հաշվետու ժամանակաշրջաններում առաջանալիք պարտավորությունների գումարներից:

5) առաջացնող հաշվարկային և (կամ) վնասային փաստաթղթերում բացակայում են օրենքով դրանցում պարտադիր լրացման ենթակա սովյալները կամ վավերապայմանները:

5.3. Ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց հաշվանցումը և (կամ) վերադարձը կարող են հիմնավորված համարվել միայն ստուգման (վերստուգման) արդյունքներով: Գերավնասի գումարով ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց փաստացի հաշվանցումը և (կամ) վերադարձը հաշվանցման և (կամ) վերադարձի հիմնավորվածության արձանագրում չեն:

(5-րդ բաժինը փոփ. 29.11.11 ՀՕ-303-Ն)

6. Ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց հաշվանցման և (կամ) վերադարձման ենթակա գումարի որոշումը

(Վերնագիրը փոփ. 29.11.11 ՀՕ-303-Ն)

6.1. Ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց հաշվանցման և (կամ) վերադարձման ենթակա գումարի մեծությունը հարկային մարմնի կողմից որոշվում (արձանագրվում) է՝

1) առանց ուսումնասիրության կամ ստուգման:

2) հաշվանցման և (կամ) վերադարձման նպատակով կամերալ ուսումնասիրություն:

3) սոցիալական վնասների հաշվանցումների և (կամ) վերադարձի ուսումնասիրությամբ (ապահովագրի մոտ այցելությամբ և նրա մոտ առկա փաստաթղթերի ուսումնասիրմամբ):

4) ապահովագրի վնասների հաշվանցման և վերադարձի հարցում ապահովագրի մասով ստուգման արդյունքում ստացված տեղեկություններով:

7) սուբյակտիվ գնահատման և գնահատման սեռաբարձր ստուգման ընթացում (այդ թվում՝ պետական բյուջերի մեջ փոխհարաբերությունների հետադարձ ստուգման շրջանակներում):

6.2. Ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց հաշվանցումը և (կամ) վերադարձն իրականացվում են հարկային մարմնի կողմից համապատասխան եզրակացություն կազմելու միջոցով: Կանխադրված ռուսումնասիրություն կամ սոցիալական վնասների հաշվանցումների և (կամ) վերադարձի ռուսումնասիրություն անցկացվելու դեպքերում եզրակացությունը կազմվում է արձանագրության, իսկ համապատասխան ստուգում անցկացնելու դեպքում՝ ստուգման ակտի հիման վրա: Սույն կետում նշված, ինչպես նաև հաշվանցման ենթակա այլ գումարների հաշվին սոցիալական վնասների պարտավորությունների դիմաց հաշվանցման համար եզրակացությունների ձևերը սահմանում է վերադատ հարկային մարմինը՝ համաձայնեցնելով Հայաստանի Հանրապետության ֆինանսների նախարարության հետ:

6.3. Ռուսումնասիրությունների կամ ստուգման արդյունքներով ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց հաշվանցման և (կամ) վերադարձման ենթակա գումարն արձանագրելիս ստուգման ակտում կամ ռուսումնասիրությունների արձանագրության մեջ պարտավոր նշվում են այն հիմքերը (իրավական նորմերը, որոնց պահանջները չեն կատարվել), որոնց հիման վրա ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց հաշվանցում և (կամ) վերադարձ չի կատարվում (հաշվանցումը և (կամ) վերադարձը մերժվում են):

(6-րդ բաժինը փոփ., խմբ. 29.11.11 ՀՕ-303-Ն)

7. Ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց հաշվանցման և (կամ) վերադարձման ենթակա գումարի հիմնավորվածության արձանագրման համար հարկային մարմին ներկայացվող փաստաթղթերը

(Վերնագիրը փոփ. 29.11.11 ՀՕ-303-Ն)

7.1. Սույն կարգին համապատասխան՝ ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց հաշվանցման և (կամ) վերադարձման ենթակա գումարի մեծությունը որոշելու նպատակով սոցիալական վնասների հաշվանցումների և (կամ) վերադարձի ռուսումնասիրություն, սոցիալական վնասների հաշվանցումների և (կամ) վերադարձի ստուգում կամ սոցիալական վնասների հաշվարկման և վնասման հետադարձ ստուգում անցկացնելու դեպքերում հաշվանցման և (կամ) վերադարձման ենթակա գումարն արձանագրելու կամ հաշվանցումը և (կամ) վերադարձը հիմնավորելու նպատակով ապահովագրի հարկային մարմին (ստուգում կամ ռուսումնասիրություն իրականացնող անձանց) է ներկայացնում վնասումը հավաստող փաստաթղթերը (այդ թվում՝ անդրբարձրեր, վնասման հանձնարարականները, բանկային հաշվից ֆալվաճֆները), սոցիալական վնասների հաշվետվությունները (հայտարարագրերը), հարկային մարմին ներկայացվող տեղեկությունները, աշխատանքային պայմանագրերի գրանցամատյանը, կալեկտիվ և (կամ) աշխատանքային պայմանագրերը, աշխատաժամանակի հաշվարկի տեղեկագիրը, անաշխատունակության թերթիկները, ֆիզիկական անձանց հետ աշխատանքների կատարման կամ ծառայությունների մատուցման ֆադաբանդիտակային պայմանագրերի կատարմանը վերաբերող փաստաթղթերը (այդ թվում՝ կատարողական ակտերը, ընդունման-հանձնման ակտերը):

(7-րդ բաժինը փոփ. 29.11.11 ՀՕ-303-Ն)

8. Գերավճարի մնացորդի հաշվին ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց հաշվանցման և (կամ) վերադարձման ենթակա գումարի որոշումը

(Վերնագիրը փոփ. 29.11.11 ՀՕ-303-Ն)

8.1. Գերավճարի մնացորդի հաշվին ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց հաշվանցում և (կամ) վերադարձ իրականացվում են առանց ռուսումնասիրության, եթե՝

1) գերավճարը արձանագրվում է սոցիալական վնասների՝ օրենքով սահմանված մեծության կամ հարկային մարմնի կատարած հաշվարկի և վնասումը հավաստող փաստաթղթի (անդրբարձրի, վնասման հանձնարարականի) համադրությամբ, կամ՝

2) սոցիալական վնասների պարտավորության բացակայության պայմաններում (ներառյալ՝ օրենքով չնախատեսված դեպքերում) կատարվել է վնասում, կամ՝

3) գերավճարի գումարը չի գերազանցում 10,0 մլն դրամը և ռուսումնասիրության կամ ստուգման իրականացումը նպատակահարմար է իրականացնել հետագայում:

8.2. Գերավճարի մնացորդի հաշվին ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց հաշվանցում և (կամ) վերադարձ իրականացվում են կանխադրված ռուսումնասիրությամբ, եթե՝

1) հարկային մարմնում առկա փաստաթղթերի ռուսումնասիրությունը բավարար է գերավճարի մնացորդի արձանագրելու համար.

2) հարկային մարմնի դեկավարը (հարկային տեսչության պետը) որոշում է կայացրել այդ մնացորդի հետազոտությունն անցկացնել սոցիալական վնասների հաշվանցումների և (կամ) վերադարձի ռուսումնասիրության կամ ստուգման ընթացքում:

8.3. Եթե հարկային մարմնում առկա փաստաթղթերն անբավարար են հաշվանցվող գումարում ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց հաշվանցման և (կամ) վերադարձման ենթակա գումարն արձանագրելու համար, ապա այդ գումարը որոշվում է ապահովագրի մոտ անցկացվող սոցիալական վնասների հաշվանցումների և (կամ) վերադարձի ռուսումնասիրությամբ (այսուհետ նաև՝ ռուսումնասիրություն):

8.4. Գերավճարի մնացորդի հաշվին ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց հաշվանցման և (կամ) վերադարձի նպատակով ռուսումնասիրություն կամ ստուգում կարող է իրականացվել նաև ապահովագրի դիմումով:

8.5. Ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց հաշվանցման և (կամ) վերադարձման ենթակա գումարի մեծության որոշման նպատակով անցկացվող ռուսումնասիրության իրականացման կարգը սահմանվում է օրենքով:

(8-րդ բաժինը փոփ., լրաց. 29.11.11 ՀՕ-303-Ն)

9. Ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց հաշվանցման և (կամ) վերադարձի համար դիմումի ներկայացումը
(Վերնագիրը փոփ. 29.11.11 ՀՕ-303-Ն)

9.1. Գերավճարի մնացորդի հաշվին ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց հաշվանցումն իրականացվում է ապահովագրի գրավոր դիմումով (այսուհետև՝ դիմում), իսկ սույն կարգով նախատեսված դեպքերում՝ նաև առանց դիմումի:

9.2. Գերավճարի մնացորդը կարող է հաշվանցվել ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց առանց ապահովագրի դիմումի, եթե մնացորդն արձանագրվում է կամերալ ուսումնասիրությամբ կամ առանց ուսումնասիրության: Եթե կատարված հաշվանցումների գումարը

գերազանցում է 300,0 հազ. դրամը, ապա ապահովագրի հաշվանցումների վերջնական ձևակերպում տալու օրվան հաջորդող եռօրյա ժամկետում հետախոսով կամ կապի այլ միջոցներով (իսկ հաշվանցումների գումարը 500,0 հազ. դրամը գերազանցելու դեպքում՝ գրավոր) տեղեկացվում է կատարված հաշվանցումների մասին:

9.3. Գերավճարի մնացորդի վերադարձը կամ միաժամանակ՝ հաշվանցումն ու վերադարձը, իրականացվում են միայն ապահովագրի դիմումի հիման վրա:

(9-րդ բաժինը փոփ. 29.11.11 ՀՕ-303-Ն)

10. Ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց հաշվանցման կանոնները (Վերնագիրը խմբ. 29.11.11 ՀՕ-303-Ն)

10.1. Ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց հաշվանցման ենթակա գումարը հաշվանցվում է ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց՝ նախ մարելով տվյալ հարկատեսակի (կամ հաստատագրված վճարների), վճարատեսակի, պետական տուրքի մասով հաշվարկված հարկի (կամ հաստատագրված վճարների), վճարի, պետական տուրքի բոլոր գումարները, ապա՝ ապառքների նկատմամբ հաշվարկված տույժերի բոլոր գումարները, այնուհետև՝ հաշվարկված սուգանքների բոլոր գումարները, իսկ հարկային այլ սուգանքներից ու հարկերին և վճարներին չվերաբերող սուգանքներից առաջնահերթ մարվում են կրկնապատկվող և դեռևս չկրկնապատկված սուգանքների գումարները:

10.2. Ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց հաշվանցման ենթակա գումարը նախ ուղղվում է մեկ հարկատեսակի (կամ հաստատագրված վճարների), վճարատեսակի, պետական տուրքի, բոլոր հարկային այլ սուգանքների կամ հարկերին և վճարներին չվերաբերող սուգանքների տեսակի մասով պարտավորությունների մարմանը, ապա՝ հաջորդ հարկատեսակի (կամ հաստատագրված վճարների), վճարատեսակի, պետական տուրքի, դեռևս չընթացած բոլոր հարկային այլ սուգանքների կամ հարկերին և վճարներին չվերաբերող սուգանքների տեսակի մասով պարտավորությունների մարմանը: Առանց ապահովագրի դիմումի հաշվանցումներ կատարելիս, ինչպես նաև այն դեպքերում, երբ ապահովագրի դիմումի մեջ չի նշվել այլ պարտավորությունների մարման հերթականությունը, այլ պարտավորությունները մարվում են հետևյալ հերթականությամբ՝

1) հարկային այլ սուգանքներ՝ առաջնային մարելով կրկնապատկվող և դեռևս չկրկնապատկված սուգանքների գումարները.

2) այն հարկատեսակի (կամ հաստատագրված վճարների) մասով բոլոր հարկային պարտավորությունները, որոնց ապառքն ավելի վաղ է առաջացել, ապա՝ ավելի ուշ առաջացածներինը (նույն օրը տարբեր հարկատեսակների կամ հաստատագրված վճարների մասով ամենավաղ առաջացած ապառքների դեպքում հարկատեսակի կամ հաստատագրված վճարների ընտրությունը կատարվում է «Հարկերի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 12-րդ հոդվածում տրված թվարկման հերթականությանը համապատասխան).

3) այն վճարատեսակի մասով բոլոր պարտավորությունները, որոնց ապառքն ավելի վաղ է առաջացել, ապա՝ ավելի ուշ առաջացածներինը (նույն օրը տարբեր վճարատեսակների մասով ամենավաղ առաջացած ապառքների դեպքում վճարատեսակի ընտրությունը կատարվում է հետևյալ հերթականությամբ՝ բնապահպանական և բնօգտագործման վճարներ, հանապարհային վճար և կարգավորման պարտադիր վճարներ).

4) այն պետական տուրքի մասով պարտավորությունները, որոնց ապառքն ավելի վաղ է առաջացել, ապա՝ ավելի ուշ առաջացածներինը.

5) «Հսկիչ-դրամարկային մեքենաների կիրառման մասին» և «Հսկիչ-դրամարկային մեքենաներ կիրառողների գործունեության կանոնները մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքներով սահմանված սուգանքները՝ առաջնային մարելով կրկնապատկվող և դեռևս չկրկնապատկված սուգանքների գումարները.

6) «Կրամարկային գործառնությունների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով նախատեսված սուգանքները:

10.3. Ապահովագրի դիմումում համապատասխան ցուցում լինելու դեպքում ապահովագրի սոցիալական վճարների կամ այլ պարտավորությունների դիմաց հաշվանցման ենթակա գումարը կարող է ուղղվել առաջիկայում առաջանալիք պարտավորությունների մարմանը (այսինքն՝ վճարման վերջնաժամկետը լրացած այն պարտավորությունների մարմանը, որոնց վերաբերյալ հաշվարկը (հաշվետվությունը, հայտարարագիրը) հարկային մարմիններին դեռևս չեն ներկայացվել, կամ ապագա պարտավորությունների մարմանը):

(10-րդ բաժինը խմբ. 29.11.11 ՀՕ-303-Ն)

11. Ապահովագրի գումարի վերադարձման կանոնները

11.1. Գերավճարի գումարն ապահովագրին վերադարձվում է հարկային մարմնի միջոցով պետական բյուջե հավաքվող սոցիալական վճարների և հարկային բոլոր պարտավորություններին օրենքով սահմանված կարգով հաշվանցելուց հետո: Ընդ որում՝ եթե գումարը վերադարձնելու վերաբերյալ դիմում ներկայացնելու պահին ավարտվել է հերթական հաշվետու ժամանակաբաժանը, սակայն ապահովագրի կողմից չեն ներկայացվել (հարկային մարմինը չի ստացել) տվյալ հաշվետու ժամանակաբաժանում սոցիալական վճարների և հարկերի (հաստատագրված վճարների) հաշվարկման համար հիմք հանդիսացող՝ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված հաշվարկները, հաշվետվությունները, հայտարարագրերը, էլեկտրոնային տվյալների և ուղղիչ գործակիցների, հաստատագրված վճարների հաշվարկման սահմանային չափերի վերաբերյալ հայտարարություններն ու տեղեկությունները, կամ եթե լրացել է նոր վճարում կատարելու ժամկետը, ապա գումարների վերադարձն իրականացվում է նոր պարտավորությունների մեծությունները որոշելուց (մասնավորապես՝ ներկայացվող հաշվարկների, հաշվետվությունների, հայտարարագրերի, տեղեկությունների հիման վրա) և նոր ծագած պարտավորությունները մարելուց հետո:

11.2. Հարկային մարմնում հաշվարկվող պարտավորությունները մարելուց հետո ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց

հաշվանցման ենթակա գումարն ապահովագրի դիմումի հիման վրա ենթակա է վերադարձման (անկախ այլ մարմիններում հաշվառվող պարտավորությունների առկայությունից):

11.3. Օրենքով սահմանված կարգով վերադարձման ենթակա սոցիալական վճարների գումարները վերադարձվում են ապահովագրին համապատասխան դիմում ներկայացնելու օրվան հաջորդող 30 օրվա ընթացքում:

(11-րդ բաժինը փոփ., խմբ. 29.11.11 ՀՕ-303-Ն)

12. Սոցիալական վճարների հաշվանցումների և (կամ) վերադարձի ուսումնասիրություն կամ ստուգում անցկացնելու որոշում կայացնելու և եզրակացություն կազմելու ժամկետները

12.1. Կամերալ ուսումնասիրություն, սոցիալական վճարների և (կամ) վերադարձի ուսումնասիրություն և ստուգում անցկացնելու վերաբերյալ հարկային մարմինը որոշում է կայացնում դիմումն ստանալու հաջորդող ոչ ավելի, քան 5 աշխատանքային օրվա ընթացքում: Առանց ապահովագրի դիմումի, կամերալ ուսումնասիրությամբ ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց հաշվանցում իրականացնելիս այդպիսի ուսումնասիրություն անցկացնելու վերաբերյալ որոշում է կայացվում հաշվանցման ենթակա գումար բացահայտելու օրվան հաջորդող 10 աշխատանքային օրվա ընթացքում:

12.2. Ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց հաշվանցելու և (կամ) վերադարձնելու մասին համապատասխան եզրակացությունը կազմվում է հետևյալ ժամկետներում`

1) ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց հաշվանցման և (կամ) վերադարձման ենթակա գումարը կամերալ ուսումնասիրությամբ արձանագրվելու դեպքում կամերալ ուսումնասիրության ավարտից հետո` 3 աշխատանքային օրվա ընթացքում.

2) սոցիալական վճարների հաշվանցումների և (կամ) վերադարձի ուսումնասիրությամբ կամ ստուգմամբ ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց հաշվանցում և (կամ) վերադարձի կատարելու դեպքերում համապատասխանաբար ուսումնասիրությունը կամ ստուգումն ավարտելու օրվան հաջորդող 5 աշխատանքային օրվա ընթացքում:

12.3. Սույն կարգով սահմանված ժամկետները խախտելու (բացառությամբ սույն կարգի համաձայն ուսումնասիրության կամ ստուգման ժամկետների կասեցման դեպքերի) համար հարկային մարմնի կամ հարկային ծառայողի գործողությունները կամ անգործությունը կարող են զանգատարկվել «Հարկային ծառայության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով, եթե այդ ժամկետների խախտման արդյունքում ապահովագրին օրենքով սահմանված ժամկետում չեն վերադարձվել սոցիալական վճարների գումարները:

(12-րդ բաժինը փոփ. 29.11.11 ՀՕ-303-Ն)

13. Ուսումնասիրության ժամկետի ընթացքի կասեցումը

13.1. Ուսումնասիրության ժամկետի ընթացքը հարկային մարմնի կողմից կասեցվում է, եթե`

1) ապահովագրի կողմից չեն ստեղծվել ուսումնասիրության անցկացման պայմաններ (այդ թվում` չեն ներկայացվել կամ մասնակիորեն են ներկայացվել սոցիալական վճարների հաշվարկմանը կամ կատարված վճարումներին վերաբերող փաստաթղթերը).

2) հաշվանցվող կամ վերադարձվող գումարների առաջացման հիմք հանդիսացած գործարքների հետ կապված անհնար է կատարել ուսումնասիրություն` մինչև ֆաղաֆախական կամ ֆրեական դատավարության կարգով էներգիա գործով կամ հարցով որոշում ընդունելը.

3) առանձին վճարումների կամ գործարքների մասով ներկայացվել են ոչ ամբողջական փաստաթղթեր, ինչի հետևանքով ուսումնասիրության անցկացումն անհնարին է:

13.2. Հարկային մարմնի կողմից ուսումնասիրության ժամկետի ընթացքի կասեցման դեպքում ապահովագիրը գրավոր տեղեկացվում է ուսումնասիրության ընթացքը կասեցնելու մասին` նշելով այն հանգամանքները, որոնք հիմք են հանդիսացել նման որոշման ընդունման համար:

13.3. Ուսումնասիրության կասեցման հիմքերը վերացվելու դեպքում ուսումնասիրությունը շարունակվում է, իսկ հաշվանցման և (կամ) վերադարձի ժամկետի ընթացքը կասեցված համապատասխան գումարներն ուսումնասիրության արդյունքներով համվում են սոցիալական վճարների չհաշվանցվող մնացորդից:

14. Ստուգումների անցկացումը

14.1. Ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց հաշվանցման և (կամ) վերադարձի հիմնավորվածության արձանագրման նպատակով սոցիալական վճարների հաշվանցումների և (կամ) վերադարձի ստուգում անցկացվում է ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց հաշվանցման և (կամ) վերադարձման վերաբերյալ դիմումի կամ համապատասխան ստուգում անցկացնելու վերաբերյալ ապահովագրի դիմումի հիման վրա: Ստուգում կարող է իրականացվել առանց ապահովագրի դիմումի, եթե ուսումնասիրության ժամանակ բացահայտվել են սոցիալական

վճարների հաշվարկման օբյեկտի պակաս ցույց տալու կամ օրենքով սահմանված կարգով հաշվարկվող գումարից ավելի չափով ապահովագրական նպաստների գծով հաշվանցումներ կատարելու փաստեր:

14.2. Ապահովագրի այլ պարտավորությունների դիմաց գումարների հաշվանցում և (կամ) վերադարձի կարող են իրականացվել նաև սոցիալական վճարների հաշվարկման և վճարման հետադարձ ստուգման (այդ թվում` պետական բյուջեի հետ փոխհարաբերության հետադարձ ստուգման շրջանակներում) արդյունքներով, եթե ապահովագիրը ստուգման ընթացքում ներկայացրել է համապատասխան դիմում:

14.3. Սոցիալական վճարների հաշվարկման և վճարման հետադարձ ստուգման (այդ թվում` պետական բյուջեի հետ փոխհարաբերությունների հետադարձ ստուգման շրջանակներում) կամ սոցիալական վճարների հաշվանցումների և (կամ) վերադարձի ստուգման ընթացքում ստուգվում է ապահովագրի կողմից սոցիալական վճարների հաշվարկման և ապահովագրական նպաստների մասով հաշվանցումների կատարման համապատասխանությունն օրենքով սահմանված պահանջներին: Սոցիալական վճարների հաշվարկման և վճարման հետադարձ ստուգման (այդ թվում` պետական բյուջեի հետ փոխհարաբերությունների հետադարձ ստուգման շրջանակներում) կամ հարկային հաշվանցումների և (կամ) վերադարձի ստուգման ընթացքում հետադարձվում են սոցիալական վճարների մասով ապահովագրի այլ

պարտավորությունները դրանց ռազմացանա և (կամ) վերադարձառաւ Եւրոպա գումարները:

14.4. Սոցիալական վեարներէի հաւախցումներէի ստուգումից հետո անցկացված՝ սոցիալական վեարներէի հաւախկման և վեարման հետուրջան ստուգմամբ (այդ թվում՝ պետական բյուջէի հետ փոխհարաբերուրյուններէի հետուրջան ստուգման Երջանակներում) կամ վերստուգմամբ ապահովադրի այլ պարտավորուրյուններէի դիմաց հաւախցման և (կամ) վերադարձման ենթակա գումարները կամ առաջադրված պարտավորուրյունները կարող են հոգրուվել, երէ հայտնաբերվել են օրենհով սահմանված պահանջներէի խախտման հոդ դեպքեր կամ սոցիալական վեարներէի պարտավորուրյուններէի հաւախկման (կամ առաջադրման) սխալներ (հաւախցումը և (կամ) վերադարձը համարվել են չհիմնավորված):

(14-րդ բաժինը փոփ. 29.11.11 Հ0-303-Ն)

**15. Այլ պարտավորուրյուններէի դիմաց հաւախցման և վերադարձման ընթացակարգերը
(Վերեագիրը փոփ. 29.11.11 Հ0-303-Ն)**

15.1. Հարկային մարմնէի հաւախցման կամ վերադարձման հերկայացրած՝ կազմված եգրակացուրյուններում հոաված գումարը ոչ ուԵ, հան եգրակացուրյունները (կամ եգրակացուրյուններէի մասին ամփոփ տեղեկահհհհհ) վերադաս հարկային մարմնէի ուղարկելու օրվան հաջորդող աշխատահային օրը, հախնական կարգով արտացուվում է հարկային մարմնում վարվող՝ հարկ վեարողի անձնական հաւախի հարտում (հախնական գրառում):

15.2. Հաւախցում կամ վերադարձ կատարելու մասին հարկային (տարածհային) մարմնէի կազմած եգրակացուրյունը (իսկ մեկից ավելի եգրակացուրյուններէի առկայուրյան դեպքում՝ եգրակացուրյուններէի մասին ամփոփ տեղեկահհհհ) ոչ ուԵ, հան որևէ եգրակացուրյուն կազմելուն հաջորդող երրորդ աշխատահային օրն ուղարկվում է վերադաս հարկային մարմնէի՝ եգրակացուրյուններէի հիման վրա հաւախցումները և (կամ) վերադարձերը օրենհով սահմանված պահանջներէի կատարելու հանգամահհհհ ստուգելու և հաւախում իրակահացնելու համար: Կատարվող հաւախցումները կամ վերադարձը վերադաս հարկային մարմնէի կողմից ընդունվելու դեպքում եգրակացուրյունը կամ եգրակացուրյուններէի մասին ամփոփ տեղեկահհհհ ոչ ուԵ, հան այն ստահալու օրվան հաջորդող հիհհհհրող աշխատահային օրն ուղարկվում է Հայաստանի Հանրապետուրյան ֆինանսներէի հախարարուրյուն:

15.3. Հայաստանի Հանրապետուրյան ֆինանսներէի հախարարուրյունը եգրակացուրյուններէի կամ եգրակացուրյուններէի մասին ամփոփ տեղեկահհհհներէի հիման վրա դրահհ ստահալուց ոչ ուԵ, հան տահհհրող աշխատահային օրը կատարում է անհրաժետ հաւախցումները՝ անհրաժետուրյան դեպքում դրահհ ուղարկելով համապատասխան գահհհապետական բաժահհնուհհհներ:

15.4. Հարկային (տարածհային) մարմնէի բյուջետային հաւախի հողվածհհհներէի հիման վրա հարկ վեարողներէի անձնական հաւախի հարտերում կատարում է հաւախցված գումարի վերջնական ձևակերպում:

15.5. Գումարներէի վերադարձը գահհհապետական հաւախվերով իրակահացում է գահհհապետարանը՝ գումարը փոխահհհհղով ապահովադրի բահհհային հաւախին: Երէ ապահովադրը չունի բահհհային հաւախի, ապա գումարը փոխահհհղվում է ապահովադրի առաջարկած առևտրային բահհհ՝ ֆիզիկական անձի անձնագրային տվալներով:

15.6. Եգրակացուրյունները կամ եգրակացուրյուններէի մասին ամփոփ տեղեկահհհհներն ստահալուց հետո Հայաստանի Հանրապետուրյան ֆինանսներէի հախարարուրյունը գումարներէի վերադարձման համար օրենհով սահմանված ժահհետներում (դրահհն ավարտից ոչ ուԵ) իրակահացում է գումարներէի վերադարձը:

(15-րդ բաժինը փոփ. 29.11.11 Հ0-303-Ն)

16. Գերատեսչական հոդմատիվ իրավահան ախտերի ընդունումը

16.1. Ահհհրաժետուրյան դեպքում սույն կարգի կիրառման հետ կաղված գերատեսչական իրավահան ախտերն ընդունում է հարկային մարմնէի՝ համահայնեցնելով Հայաստանի Հանրապետուրյան ֆինանսներէի հախարարուրյան հետ:

(Հաւելվածը լրաց. 11.10.07 Հ0-213-Ն, իմբ. 26.12.08 Հ0-252-Ն)

**Հայաստանի Հանրապետուրյան
Նախագահ**

Լ. ՏԵՐ- ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Երևան
30 դեկտեմբերի 1997 թ.
Հ0-179